

Lydværk med økologiske perspektiver ser dagens lys efter 40 år – *Les Éphémères* af 'lydmaleren' Knud Viktor

Det forsvundne mesterværk *Les Éphémères* af den selverklærede lydmalers Knud Viktor (1924-2013) ser nu sin første udgivelse gennem Institut for Dansk Lydarkæologi hele 40 år efter sin tilblivelse. Viktors banebrydende arbejde – hans *images sonores* – består af lydoptagelser af insekter, dyr og hans lokale omgivelser. Hans eneste tidligere udgivelser, de eftertragtede LP'er *Images* og *Ambiances* fra 1972, blev genudgivet af Institut for Dansk Lydarkæologi i 2017 til megen ros.

Les Éphémères blev oprindeligt bestilt af den franske radiostation France Musique i 1977 og bestod af tyve korte lydbilleder, der blev sendt som små vignetter mellem radioprogrammer. Et færdigt masterbånd og sågar et komplet cover-layout til en LP-udgivelse blev fundet i Viktors arkiver, efter han gik bort i 2013. I samarbejde med foreningen *Allo la Terre*, som tager sig af Knud Viktors ejendom, er Institut for Dansk Lydarkæologi mere end begejstret for endelig at kunne udgive dette tankevækkende og helt centrale værk.

Om udgivelsen:

- Overspillet og re-mastereret fra det originale masterbånd
- 180 gram deluxe sort vinyl
- Et omhyggeligt rekonstrueret cover med Knud Viktors eget fotoarbejde
- 24-siders hæfte med Viktors fantastiske fotografier
- Omfattende essay om Viktor og hans arbejde af kurator Magnus Kaslov

Biografi Knud Viktor (1924-2013)

Efter at have studeret maleri, grafik og fresko på det Kongelige Danske Kunstakademi i København (1951-1958), købte Knud Viktor i 1961 et lille kompleks af faldefærdige kalkstensbygninger fra 1300-tallet på skråningen af Luberon-bjerget i Provence. Han beskriver, hvordan han blev forstyrret i sit malearbejde af tusindvis af cikader, der krævede hans opmærksomhed. Deres lyd afspejlede sollyset: Når en sky gik for solen, stoppede de med at lyde eller ændrede deres rytme. Det førte ham til at eksperimentere med lydoptagelser. Viktor insisterede på, at hans kompositioner, som han kaldte 'lydbilleder' – *images sonores* – ikke var musik, men en fremskrivning af maleri og skulptur, og han henviste konsekvent til sig selv som 'lydmaler'. Viktors værker skildrer dyrelivet og landskabet omkring ham på bjerget. Hans mest centrale instrument var båndoptageren, og han ændrede gerne mikrofoner og andet udstyr for at bygge sine egne lydeffektmaskiner skræddersyet til hans formål: at fange og komponere med de utæmmede lyde fra hans ledsagende arter på Lubéron. Fra 1970'erne og frem opførte han regelmæssigt sine værker i Frankrig, især Provence, men også i Spanien, Belgien, Grækenland og Danmark. I 1980'erne oplevede han en voksende anerkendelse som kunstner og skabte lydsider til danseoptrædener, teater og film. Viktor boede på bjerget i det sydlige Frankrig i næsten 50 år, før han flyttede tilbage til Danmark i 2010, hvor han levede indtil sin død.

Historien om *Les Éphémères*

Fra midten af 1970'erne begyndte Viktor næsten udelukkende at komponere for fire kanaler. Han opfandt sin egen intuitive kvadrafoniske mixer – *Tetramix* – for at realisere sine rumlige visioner for hans *Image VI – Lubéronsymfonien*, og fra da af arbejdede han med kvadrafonisk lyd, hvilket gjorde udgivelsen af hans værker vanskelig. *Les Éphémères* er tæt på i tid og knytter også tætte bånd til *Lubéronsymfonien*, som Viktor betragtede som sit hovedværk. Måske mest påfaldende er skiftet i den måde, hvorpå han anvender optagelser af insekter, fugle og dyr i både *Lubéronsymfonien* og *Les Éphémères*: Ofte ubehandlede og klart genkendelige efterlader de dyrelydernes iboende melodi og rytme til at synge for sig selv, og lag på lag skaber de enkle og elegante lydbilleder. I to af de tyve stykker blander Viktors egen stemme sig med dyrene, idet han reciterer to digte. Det ene om den

syngende vingård befolket af musikalske fårekylinger, det andet maler et efterårsbillede med vin, der bobler i tønder, mens vi hører vinfluerne summe:

Det er fårekylinger

i titusindvis.

De får dalen til at resonere.

De er overalt:

på blade

på græsstrå.

De er meget svære at få øje på.

I virkeligheden er de mange flere, end dem man hører.

De rejser deres gennemsigtige vinger i luften og får dem til at vibrere.

Lyden forplanter sig fremad og bagud, ikke til siderne.

Det er de mest melodiske af alle fårekylinger.

Efterår

Høst

I tønderne bobler vinen.

Millioner af vinfluer er overalt.

De synes brunlige

men ser man godt efter

opdager man at øjnene er røde – lysende.

Kroppen er okkergul

med sorte ringe hele vejen rundt.

I lyset reflekterer vingerne alle farver

Vinmarken synger.

En jordborger

Viktors arbejde vokser ud af en enorm kærlighed til og fascination af hans ledsagende arter samt landskabet og geologien, der omringede ham. Hans værker er dedikerede til at skildre livet på bjerget, hvor han levede i 50 år. Alt imens han kunne høre, hvordan landskabets økologi ændrede sig i kraft med, at det kommercielle landbrug og dets pesticider tog fat, blev et større perspektiv i hans arbejde tydeligt for ham:

“Det har vist sig, at mit arbejde i virkeligheden har sat gang i mange ting; det rører ved noget universelt, som jeg synes, jeg har pligt til at meddele andre. Det er en pligt, som jeg føler som jordborger. Ikke som menneskeborger, men som jordborger. Måske lyder det prætentøst, men det er et spørgsmål om de kommende generationer.”

– Knud Viktor

Viktor beskrev selv sin naturfilosofi som “indiansk”, hvormed han henviser til de indfødte amerikanske folkeslag:

“Man kan ikke nøjes med, at der sidder nogle regeringsmænd og bestemmer. Det kan gøre noget, men det kan aldrig gøre det hele. Økologien må jo være en livsform. En gestus. At den er inkorporeret i ethvert menneskes gestus. Den må være indiansk: At træet er min bror, som de siger, og floden er min søster.”

– Knud Viktor

Forsvindende arter som fossiler på magnetbånd

Verden har gennemgået en dramatisk økologisk forandring, siden Viktor optog sine lyde. Ikke alene er de enkelte insekter og dyr, som han registrerede, forsvundet fra Lubéron, men tilmed hele arter. Ligesom fossiler eksisterer deres aftryk kun i hans værker, i de optagelser, der er lagret på bånd. Midt i vores planets sjette masseudryddelse er den voksende stilhed, som Viktor hørte i sine umiddelbare omgivelser, nu global: forskere vurderer, at halvdelen af planetens dyreliv allerede er forsvundet. Viktors lydværker giver os mulighed for at låne hans ører. De formidler hans kærlighed til dyrenes verdener, der omringede ham, og måske kan vi også se vores ledsagende arter forskelligt gennem hans værker.

Uddrag fra essayet af Magnus Kaslov, der ledsager udgivelsen:

“De satte sig på kroppen af én, på husmurene og overalt. Overalt var der cikader.” Sådan beskrev den danske billedkunstner Knud Viktor (1924–2013) oplevelsen af at flytte til Provence i Sydfrankrig med sin hustru Maria Viktor i 1961. Viktor beskrev, hvordan cikadernes “voldsomme lyd” slog ham ud af kurs med malearbejdet og krævede hans opmærksomhed. Overdøvede ham. Meget sigende for Viktors praksis mødte han insekternes påtrængende tilstedeværelse med åbne ører. For ham resulterede mødet i spørgsmålet: “Hvordan er cikadernes liv?” Et spørgsmål, der viste sig at være svært for Viktor at få svar på, til trods for at cikaderne var alle steder og endda optræder som Provence-regionens officielle emblem. Selv om de var overalt, var deres liv ukendt og usynligt for de lokale, han talte med. I Viktors enkle spørgsmål ligger implicit et ønske om at være i øjenhøjde med insekterne. En øjenhøjde, som peger på helt centrale aspekter af Viktors indstilling til de dyr og de omgivelser, der blev hans kunstneriske omdrejningspunkt.

Knud Viktor købte i starten af 60’erne en faldefærdig kalkstensbygning fra 1300-tallet på sydsiden af Luberon-bjergmassivet. Luberon-bjerget blev udgangspunktet for den kunstpraksis, som Viktor udviklede hen over mere end 50 år. En praksis som byggede på nærstudier og indtryk fra dyre- og planteliv og det landskab, der omgav hans eget liv på bjerget. Han skabte lydværker, som gav stemme til dyr og insekter ud fra et ønske om at opnå et møde på tværs af arter. Et egentligt møde, ansigt til ansigt, hvor begge parter nærmer sig hinanden i grænselandet mellem arter, væsner, kroppe – og hvor begge forlader mødet forandret.

Udgivelsesinformation

Les Éphémères udgives i samarbejde med Allo la Terre, foreningen med ansvar for Knud Viktors ejendom. Lyden er blevet overført fra de originale masterbånd, og udgivelsen inkluderer et nøje restaureret cover med Knud Viktors eget fotografiske arbejde. LP’en ledsages af et 24-siders hæfte, rigt illustreret med Viktors fortrinlige fotografier samt et omfattende essay af kurator Magnus Kaslov fra Museet for Samtidskunst i Roskilde.

Udstilling af Knud Viktors værker på Museet for Samtidskunst

LP’en udgives i forbindelse med udstillingen *Bjerget Synger* på Museet for Samtidskunst, 18.01.2019-28.4.2019. Udstillingen præsenterer Viktors lydbilleder, fotografiske værker, videoinstallationen *Voiles d’Araignées* og tv- og radioprogrammer fra Danmarks Radio.

For mere information kontakt:

Magnus Kaslov
Museumsinspektør og kurator, Museum for Samtidskunst
+45 2261 6152
magnusfk@samtidskunst.dk

For ordrer kontakt:

Institut for Dansk Lydarkæologi
info@lydarkaeologi.dk
www.lydarkaeologi.dk